

Distincziun pels passagers da l'«ArvenArche»

Il premi d'innovaziun 2013 dal forum d'economia Regiun Parc Naziunal va illa Val Müstair

Nada es l'idea da collavuraziun tanter tschinch dittas illa Val Müstair avant passa desch ons. Uossa ha survgnü l'«ArvenArche» la recugnuschentscha da la regiun in fuorma dal premi d'innovaziun.

JON DUSCHLETTA

L'archa i'l logo dal las tschinch dittas jauras – quatter dittas da falegnams ed üna ditte da marketing – simbolisescha optimissem e salvamaint. «Manià nun es il salvamaint dal diluvi», ha precisà Walter Gamper da la Producta Marketing GmbH in seis pled d'ingrazchamaint. «Uschè tragic nu d'eira la situaziun da partenza.» Tantüna s'han unidas las falegnamerias AMAR dals fradglions Malgiaritta e quella dals Frars Fallet da Müstair, dals frars Hohenegger da Fuldera e da Curdin Bott da Valchava culla ditte da marketing da Walter Gamper dal 2002 per agir cumünavelmaing sül marchà ed augmantar tras quai la valor da la lavur artischna tradiziunala dal lain da dschember. Tenor Gamper d'eira quella jada eir gnü realisà il bsögn d'unir las forzas e da schlargiar il renom dals singuls partenaris sur la Val Müstair oura. Nat es dal 2003 l'«ArvenArche Val Müstair» cun l'idea d'una cumparsa cumünai vla sül marchà e sco simbol da la speranza e la survivanza in üna regiun periferica ma preziosa. Lur böt uriund es restà actual: sviluppar, crear e vender mobiglia moderna ed innovativa da dschember.

Tschegn d'appel

In lündeschi ha Emil Müller sco president dal forum d'economia da la Re-

Il vendeschaders dal premi d'innovaziun 2013 da schneistra: Armon Feuerstein e Curdin Bott, Valentin Hohenegger, Dumeng e Lorenz Fallet, Marcus Malgiaritta e Walter Gamper da l'«ArvenArche Val Müstair». fotografia: Jon Duschletta

giun dal Parc Naziunal surdat il premi d'innovaziun 2013 als rapreschantants da las dittas da l'«ArvenArche» a Fuldera. Il premi es dotà cun 5000 francs e vain surdat minch'on per «ingaschamaint innovativ e svilup dürabel a favur da la regiun.»

Emil Müller ha valütà l'on passà cun impissamaints masdats: «Eu craj, cha sco nouva regiun Engiadina Val Müstair nu pudaina plondscher, ma la situaziun sül secturs principals, quels da fabrica e turissem, es pac allegraivla e dominada da stagnaziun.» Cha iniziativas sco tala da l'«ArvenArche» sajan im-

portantas, ma be üna vart da la medaglia, ha dit Müller. El ha gronds pissers vezzond quanta glied chi va di per di sur cunfin a cumprar aint victualias, büschmaita o artichels da sport. Ün fat cha na be las regiuns perifericas in Engiadina e las valladas cugnuoschan, dimpersè eir regiuns sco Basilea. Emil Müller ha appellà: «Nus stuvain ans d'ostar resolutamaing cunter il cumanzamaint da quist svilup.»

Da quel avis es eir la presidenta da l'Uniun da mansteranza e commerzi jaura, Gabriella Binkert Becchetti: «Minchün chi va sur cunfin a cumprar

fa mal a mincha butier e mansteran da la Val. Cün noss 1500 abitants staina trar a nüz las sinergias cha vain quai in Val.» Ch'ella saja superbia cha'ls partenaris onurats hajan svilupà l'«ArvenArche» e cret vi da lur idea eir d'urant temps plü difficils, ha ella dit illas localitads da la falegnamaria frars Hohenegger SA a Fuldera in lündeschi. Per Binkert Becchetti es quai ün bel exaimpel chi demuossa, ch'una collavuraziun cumünai vla possa funcziunar eir in Val Müstair. «Eu appelesch a tuot la mansteranza inclus la gastronomia, da metter insembel las energias per generar si-

nergias. A la fin pon tuots be guadagnar.»

«Attach es la meglra defaisa»

Emil Müller nun ha laschà dubis. El es persvas, cha «la concurrenza invers l'ester gnarà amo plü gronda». Üna da las grondas sfidas sarà, da concuorrer cun prodots ma surtuot culs predschs regiunals sün ün marchà chi «tschercha adüna amo alch plü bunmarchà.» Perquai saja l'attach la meglra defaisa, ha dit Müller eir a regard l'idea fundamentala dal forum d'economia. Emil Müller sà, «be la qualità farà la differenza e naturalmaing üna gronda flexibilità.» Uschè ha'l surdat il premi d'innovaziun als rapreschantants da l'«ArvenArche» in «arcugnuschentscha da tuot la regiun per innovaziun, ambiziun, motivaziun ed impustüt eir per perseveranza illa realisaziun dals böts.»

Dal concurrent al partenari

Avant la realisaziun da l'«ArvenArche» d'eiran ils singuls affarists concurrents sül marchà da laina da dschember ed oters prodots artischans. Hoz es la devisa dals partenaris, da viver e far viver lur idea cumünai vla a favur dals prodots e las plazzas da lavur in Val. Ün dals vendeschaders dal premi d'innovaziun, Valentin Hohenegger, ha alura eir dit invers la Posta Ladina, ch'els tuots sajan fich superbis da l'onurificaziun. «Nus vain vis sur ils ons, cha nus stuvain star insembel per gnir inavant.» Interruot dals tuns dal accumpognamaint musical da scolars e scolars da la Scuola da musica Engiadina Bassa Val Müstair ha dit Hohenegger: «Per part creaina insembel mobiglia e vain eir pudü unir nossas forzas güsta in connex culla cumprita da material. Là profitaina da la forza da la gruppa unida.»

www.arvenarche.ch

L'agricultura e'l turissem as dan il man

L'agroturissem – Üna schanza per optimar la commercialisaziun in Grischun

Fabrichar üna punt tanter duos branschas differentas però dependentas üna da l'otra. «Bauer sucht Hotelier» – la vita paurila vain barattada per ün pèr dis cul minchadi illa gastronomia.

DELIA KRÜGER

L'iniziativa «Bauer sucht Hotelier» fa pensar in ün möd o l'oter a l'emischiun «Frauentausch», ingiò cha duos chasarinas müdan lur vitas per ün'eivna e sun obliadas da surtour las lezchas e gnir daperüna culla famiglia da l'otra. Sco cha'l titel da l'iniziativa disch fingià, müdan paur e hoteliers per almain ün di lur vita da minchadi. Na cha'ls partenaris füssan propcha dalöntschi davent da lur dachasa o perfin in ün oter chantun, sco ill'emischiun, las lavuors però sun plü co be differentas. Miss in vigur tuot quist proget ha l'Uffizi da l'agroturissem suot il patrunadi da l'Uniun purila e la Hotelleriesuisse dal chantun Grischun. Sabina Schlosser es la manadra dal proget. «L'agroturissem ha surgnü l'incumbensa dal Chantun da piserar per üna buna collavuraziun tanter l'agricultura e'l turissem», disch ella.

Ün müdamaint cun avants

Almain per ün di scha na daplü, müdan ils partenaris lur plazzas da lavur e lur lezchas da minchadi. Las rollas sco eir lur cumpetenzas, ils drets e'ls dovairs vegnan surdat a l'partner d'urant il temp da barat. Ils candidats han la pus-

sibilità da dar ün sguard pratic sco eir da's participar activamaing in üna branscha tuottafat differenta sco quella chi han cugnuoschü fin intant. Ün sguard illa vita e'ls aspets dals duos sectuors da lavur, nu dess be schlargiar l'orizont dals partecipants dimpersè eir far crescer la simpatia e la fiduzcha tanter il turissem e l'agricultura. «Id es important da fabrichar sü üna buna relaziun tanter ün e l'oter, be uschè funcziuna üna collavuraziun sün lunga vista», disch Schlosser. I vain furmada üna colliaziun tanter paur e gastronoms. L'inclletta tanter ün e l'oter dess crescer, ils pregüdis as diminuir.

Ils prüms candidats sun partits

Il cumanzamaint ha fat Adrian Müller, directer da l'hotel «Stern» a Cuaira, el es stat a lavurar tar Roman Clavatscher sün seis bain a Malans. Christoph Schmidt es possessur da l'hotel «Schweizerhof» a Flem e ha fa il prosem pass. El es parti la fin d'eivna passa da cun tuot la famiglia vers Surrein ed es stat a lavurar e mangiar sül bain da la famiglia Candinas da la societad agricola «Amarendas». Sep e Barbara Candinas percenter dan giò lur stivals mittà gün per ramassar dapü experienza in relaziun cul turissem e'ls giasts illa hotelieria. «Quai nu s'inclegia be da sai da tour part ad uschè ün proget, tuots nu sun pronti da laschar inavò lur lavur per viagià a lavurar in ün oter lö», manaja Schlosser.

In Val Müstair s'han listess fingià annunzchats quatter pèrins a l'iniziativa: La fin da Mai saja ün barat tanter Anita Grand da l'hotel «Helvetia» a Müstair e'l paur Reto Lamprecht da Sta. Maria,

Il prüms candidats da la Val Müstair müdan lur piazza da lavur pel proget «Bauer sucht Hotelier». fotografia: Uffizi d'agroturissem GR

els partan sco prüm pèrin da la Val Müstair. Il prosem team as fuorma tanter Claudia Bättig chi maina il «Central» a Valchava e Jachen Andri Planta, agricultur, a Fuldera. Tanter ils mais gün e lügl sun landervia Irène Hohenegger da la «Staila» a Fuldera e Daniel Pitsch, chi fa da paur a Tschiv, e sco ultims duos per intant Axel Ladiges chi maina l'hotel «Schweizerhof» a Sta. Maria ed Isidor Sepp chi'd es agricultur a Müstair. «Na be la collavuraziun dimpersè eir il proget dess dürar plü lösch co be ün pèr eivnas», disch Schlosser, «Nus eschan adüna in tschercha da glied chi's metta a disposiziun». In vista da l'agricultura han ils paur cun experienzias i'l agroturissem prüma priorità. Tenor ella vain üna collavuraziun

eir davo il proget daplü in dumonda, scha'l paur ha fingià avant gnü dachefer cul turissem o ha interess ad üna collavuraziun.

Commercialisar prodots regiunals

Pel chantun Grischun sun tuottas duos spartas da lavur da grand'importanza: «Nus ans preschantain sco destinaziun da l'agricultura, eschan però precis uschè dependents dal turissem», declera Schlosser. Üna buna schanza per collavurar insembel sün lunga vista ed ün profit da tuottas duos varts; Ils hoteliers han la pussibilità dad imprendere a cugnuoscher la producziun però eir sco chi vegnan tgnüts ils prodots regiunals fats sün pauraria. Ils paur invezza imprendan a cugnuoscher offertas da se-

minaris ed arrandschamaints cha'ls hotels spordschan, chi pudessan gnir realisats sün ün bain da paur. Il böt füs da portar a chasa üna valisch plain experienza, ün'aventüra inschmanchabla e l'interess d'una collavuraziun tanter hotels e paurarias cun ün program attractiv per giasts ed indigens.

Ulteriuras infuormaziuns suot:
www.agrotourismus-gr.ch

Durmir aint il strom

Il chantun Grischun pissera pel turissem sco eir per l'agricultura. Bainbod s'ha cumanzà as far la dumonda seguainta: Perche na colliar quistas duos branschas e fabrichar üna collavuraziun? Cun la lezcha da rinforzar la collavuraziun tanter il turissem e l'agricultura e s-chafir üna punt ün tanter l'oter, s'haja drizzà aint ün uffizi cul nom «Agroturissem». Quist exista daspö l'on 2011. Ün post da consultaziun per paur, hoteliers, per la gastronomia, il turissem e sco organizaziun da commercialisaziun i'l chantun Grischun. Actualmaing saja passa 130 paurarias chi spordschan vacanzas sün ün bain agricul. Ils giasts han la pussibilità da dormir in üna pauraria chi stà fingià daspö passa 100 ons, sün ün champ da gran o aint il strom. Chi chi less avair ün'aventüra pü speziala as po eir annunzchar per dormir aint in ün «tipi» sco tals indians o perfin in üna jurta mongolica. (dk)

www.graubuenden.ch/bauernhof
www.agrotourismus-gr.ch